

Valtiovarainministeriölle

Dnro 70/2018

29.10.2018 1(5)

valtiovarainministerio@vm.fi
antti.sinkman@vm.fi
jukka.vanhanen@vm.fi

Lausuntopyyntö: VM146:00/2018, 1.10.2018

LAUSUNTO OSAKESÄÄSTÖTILIN TULOVEROTUSTA JA ERÄIDEN VAKUUTUSTUOTTEIDEN TULOVEROTUKSEN UUDISTAMISTA KOSKEVASTA HALLITUKSEN ESITYSLUONNOKSESTA

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä "Asianajajaliitto") kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta osakesäästötilin tuloverotusta ja eräiden vakuutustuotteiden tuloverotuksen uudistamisesta koskevaksi lainsäädännöksi.

1. Johdanto

Hallituksen esitysluonnoksessa osakesäästötilin tuloverotusta ja eräiden vakuutustuotteiden tuloverotuksen uudistamisesta koskevaksi lainsäädännöksi ("HE-luonnos") ehdotetaan mm. säästöhenkivakuutusten ja muiden kuin verotettujen vakuutetun ottamien vapaaehtoisten eläkevakuutuksia koskevien tuloverolain säännösten uudistamista, kapitalisaatiosopimusten ja osakesäästötiliä koskevien uusien säännösten ottamista tuloverolakiin sekä ns. erityistä verotusmenettelyä, jota sovellettaisiin HE-luonnoksessa tarkemmin esitetyllä tavalla ns. keinotekoisiiin sijoitussidonnaisiin vakuutustuotteisiin. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan HE-luonnoksessa esitetyt muutokset ovat pääosin perusteltuja ja erityisesti oikeusvarmuuden näkökulmasta on tervetullutta, että kapitaalisatiosopimusten verotuskohtelu tulisi jatkossa perustumaan lain nimenomaisiin säännöksiin.

Asianajajaliitto pitää myös sinänsä tärkeänä, että tiettyihin keinotekoisiiin, tosi-asiallista taloudellista luonnettaan vastaamattomiin järjestelyihin voidaan puuttua verotuksessa. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan näiden keinotekoisten vakuutustuotteiden verotuskohteluun voitaisiin kuitenkin tarvittaessa puuttua jo nykyisin VML 28 §:n yleisen veronkiertosäännöksen nojalla, eikä Asianajajaliitto tämän vuoksi pidä ehdotettua TVL 35 b §:n erityistä verotusmenettelyä välttämättömänä. Lisäksi ehdotetun TLV 35 b §:n kaltaiselle säännökselle on vähemmän tarvetta kuin aikaisemmin, kun jatkossa vakuutustuotteiden osalta tuoton verotuksen lykkääminen ei olisi enää yhtä laajasti mahdollista kuin ennen. Joka tapauksessa, jos ehdotetun TVL 35 b §:n kaltainen erityissäännös nähdään tarpeellisena, on oikeusvarmuuden näkökulmasta ehdottoman tärkeää, että säännöksen soveltamisedellytykset on säädetty riittävän tarkkarajaisesti. Asianajaja-

liiton mielestä ehdotettu säännös näyttää sanamuotonsa ja HE-luonnoksen perusteluiden valossa ulottuvan soveltumisalaltaan HE-luonnoksessa kuvattuja keinotekoisia järjestelyitä huomattavasti laajemmalle ja voisi johtaa myös tavanomaisten, yleisesti markkinoilla tarjottavien sijoitussidonnaisten vakuutusten tulemiseen ehdotetun TVL 35 b §:n piiriin.

Lausuntonaan Asianajajaliitto ehdottaa HE-luonnokseen tehtäväksi seuraavat muutokset:

- Säännöksen soveltamisalaa tulisi täsmentää siten, että se soveltuisi todella vain keinotekoisiksi katsottaviin järjestelyin.
 - Täältä osin Asianajajaliitto ehdottaa ensinnäkin, että TVL 35 b §:n soveltumiseen johtavana kohde-etuuteen liittyvän omistajalle kuuluvan oikeuden käyttämisenä ei pidettäisi pelkästään sitä, että vakuutuksenottaja voisi antaa kohde-etuuden myyntiin ja hankintaan johtavia myynti- ja ostotoimeksiantoja.
 - Toiseksi Asianajajaliitto ehdottaa, että jatkovalmistelun yhteydessä harkitaan mahdollisuutta rajata ehdotetun TVL 35 b §:n ulkopuolelle vakuutukset, joiden kohde-etuutena voi vakuutusehtoien perusteella olla vain laajasti yleisölle tarjottavia sijoituskohteita, kuten julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita tai sijoitusrahasto-osuuksia.
- Verovelvollisella tulisi veronmaksukykyisyysperiaatteen varmistamiseksi olla oikeus vähentää edellisten vuosien negatiiviset nettotuotot myöhemmistä positiivisista nettotuotoista.

2. Ehdotetun TVL 35 b §:n soveltamisalasta

Ehdotetun TVL 35 b §:n 1 momentin mukaan jos sijoitussidonnaista säästöhenkivakuutusta, kapitalisaatiosopimusta tai eläkevakuutusta koskevan sopimuksen tai sellaiseen liittyvän muun sopimuksen nojalla taikka muun järjestelyn perusteella vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö voi vaikuttaa sopimuksen kohde-etuuteen liittyvien omistajalle kuuluvien oikeuksien käyttämiseen, sijoituskohteille kertyneet tuotot verotetaan verovelvollisen sen verovuoden tulona, jona tuotot ovat kertyneet vakuutusyhtiölle ja jona ne ovat olleet tämän verovelvollisen nostettavissa. Ehdotetun TVL 35 b §:n 2 momentin mukaan omistajalle kuuluvana oikeutena ei pidettäisi sitä, että vakuutuksenottaja tai tämän määräämä henkilö voi päättää, mihin sijoituskohteiden arvon kehitykseen vakuutukseen liittyvät edut on sidottu. Tämän tarkemmin ei itse ehdotetussa lakitekstissä ole avattu sitä, mitä kohde-etuuteen liittyvillä omistajalle kuuluvilla oikeuksilla tarkoitetaan. HE-luonnoksen perustelut sisältävät esimerkkejä siitä, mitä voidaan pitää kohde-etuuteen liittyvien omistajalle kuuluvien oikeuksien käyttämisenä ja mitä toisaalta ei voida pitää näiden oikeuksien käyttämisenä. Asianajajaliitto pitää ongelmallisena erityisesti perustuslain 81 §:n 1 momentin näkökulmasta sitä,

että itse lakiteksti ei sisällä tarkempia määräyksiä omistajalle kuuluvien oikeuksien käytön sisällöstä. Perustuslain 81 §:n 1 momentti edellyttää, että säädettävän verosäännöksen on oltava sisällöltään täsmällinen ja tarkkarajainen. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan ehdotettu TVL 35 b § ei ole sillä tavalla sisällöltään täsmällinen ja tarkkarajainen, että verovelvolliset pystyvät itse lakitekstin perusteella päättelemään, milloin kyseinen säännös tulisi sovellettavaksi.

Lisäksi HE-luonnoksen perusteluiden kannanotot omistajalle kuuluvien oikeuksien käyttämisestä ovat Asianajajaliiton näkemyksen mukaan melko tulkinnanvaraiset ja osittain ristiriitaiset. Esimerkiksi HE-luonnoksen perusteluiden mukaan vakuutuksenottajan tai tämän määräämän henkilön oikeus valita vakuutusyhtiön tarjoamista vaihtoehdoista haluamansa kohde-etuudet tai oikeus muuttaa kohde-etuksien allokaatiota sopimuksen voimassaoloaikana, ei johtaisi säännöksen mukaiseen verotusmenettelyyn. Toisaalta HE-luonnoksen perusteluissa todetaan, että TVL 35 b §:ssä tarkoitettuna omistajalle kuuluvan oikeuden käyttämisenä olisi pidettävä oikeutta päättää kohde-etuutena olevan varallisuuden luovuttamisesta ja hankinnasta. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan olisi oikeusvarmuuden näkökulmasta erittäin tärkeää, että vähintään hallituksen esityksen perusteluissa olisi tarkemmin avattu, milloin olisi kyse oikeudesta valita haluamansa kohde-etuudet tai oikeudesta muuttaa kohde-etuksien allokaatiota, joka ei johtaisi ehdotetun TVL 35 b §:n soveltumiseen ja toisaalta, milloin olisi kyse oikeudesta päättää kohde-etuutena olevan varallisuuden luovuttamisesta ja hankinnasta, joka johtaisi ehdotetun TVL 35 b §:n soveltumiseen. Asianajajaliiton mielestä HE-luonnoksen perustelujen valossa on epäselvää, johtaisiko TVL 35 b §:n soveltumiseen jo pelkästään se, että vakuutusyhtiö myy vakuutuksenottajan toimeksiannon perusteella vakuutuksen kohteena olevia kohde-etuuksia (esim. listattuja osakkeita) sen yhteydessä, kun vakuutuksenottaja haluaa muuttaa vakuutuksen kohde-etuksien allokaatiota. Eli toisin sanoen päättääkö vakuutuksenottaja näissä olosuhteissa kohde-etuutena olevan varallisuuden luovuttamisesta siten, että TVL 35 b §:n erityinen verotusmenettely voisi tulla sovellettavaksi.

Esimerkiksi keskusverolautakunnan ennakkoratkaisussa nro 34/2011 on käsitelty erilaisten, Suomen markkinoilla yleisesti tarjottavien, sijoitussidonnaisten vakuutustuotteiden verotuskohtelua. Ratkaisun kohteena olevassa vakuutustuotteessa oli kolme variaatiota sijoitusten tekemiseen: 1) ns. täyden valtakirjan varainhoitomalli, jossa vakuutuksen varainhoitaja on valtuutettu toteuttamaan muutoksia asiakkaan sijoitussalkkuun sovittujen periaatteiden mukaisesti, 2) ns. konsultatiivinen varainhoitomalli, jossa varainhoitaja pyytää luvan asiakkaalta jokaisen sijoituspäätöksen toteuttamiseen, ja 3) malli, jossa vakuutuksenottaja voi verkkopalveluiden kautta itsenäisesti ostaa tai myydä sijoituskohteita vakuutuksen puitteissa. Keskusverolautakunnan päätöksessä katsottiin, että minkään kolmen mallin osalta vakuutuksenottajalla ei syntynyt verotettavaa tuloa silloin, kun vakuutusyhtiö myi sijoituskohteita ennen vakuutussäästön nostamista. Asianajajaliiton näkemyksen mukaan voisi olla perusteltua, että hallituksen esityksen pe-

rusteluissa käytäisiin tarkemmin läpi ennakkoratkaisussa KVL 34/2011 analysoituja varainhoitomalleja ja otettaisiin nimenomaisesti kantaa siihen, olisiko jossakin näistä kolmessa varainhoidon mallissa kyse sellaisesta kohde-etuuskien omistajalle kuuluvien oikeuksien käyttämisestä (ts. oikeudesta päättää kohde-etuuden luovuttamisesta ja hankinnasta), joka voisi johtaa ehdotetun TVL 35 b §:n soveltumiseen.

HE-luonnoksen perusteella uuden TVL 35 b §:n tarkoituksena olisi puuttua sellaisiin nykyään lähinnä ulkomaisten vakuutusyhtiöiden tarjoamiin tuotteisiin, joita voidaan käyttää muihinkin tarkoituksiin kuin perinteiseen sijoittamiseen ja säästämiseen ja joihin voi liittyä keinotekoisia piirteitä. HE-luonnoksessa mainitaan esimerkkinä tällaisesta keinotekoisesta järjestelystä tilanne, jossa osakeomistuksia siirretään vakuutuksen maksuksi ja vakuutuksenottaja samalla säilyttää itsellään osakeomistukseen liittyviä oikeuksia. Kuten yllä on tarkemmin käyty läpi, erityisesti HE-luonnoksen perustelujen valossa kuitenkin näyttäisi siltä, että ehdotettu TVL 35 b § voisi soveltua myös muihin vakuutussopimuksiin kuin HE-luonnoksessa tarkoitettuihin keinotekoisiiin järjestelyihin, ottaen erityisesti huomioon, että HE-luonnoksen perusteluiden mukaan kohde-etuuden hankintaa ja luovuttamista koskevien päätöksiin teko voisi johtaa TVL 35 b §:n soveltumiseen. Asianajajaliiton mielestä olisi tämän vuoksi perusteltua, että jatkovalmistelun yhteydessä harkittaisiin, voitaisiinko soveltamisalaa rajata koskemaan paremmin ns. keinotekoisia järjestelyjä. Tämä voisi Asianajajaliiton mielestä olla mahdollista esimerkiksi rajaamalla säännöksen soveltamisalan ulkopuolelle vakuutukset, joiden kohde-etuutena on vain ns. "perinteisiä sijoitusmuotoja", kuten julkisen kaupankäynnin kohteena olevia arvopapereita ja sijoitusrahasto-osuuksia. Asianajajaliitto pitäisi tätä rajausta perusteltuna myös verotuksen neutraalisuuden näkökulmasta ottaen huomioon, että verotuksen lykkääntymisvaikutus olisi saavutettavissa näiden perinteisten sijoitusmuotojen osalta esim. sijoittamalla osakkeisiin suunnitellun osakesäästötilin kautta tai sijoittamalla sijoitusrahasto-osuuksiin.

3. Mahdollisen negatiivisen nettotuoton käsittely

Ehdotetun TVL 35 b §:n 3 momentin mukaan mahdollinen verovuoden negatiivinen nettotuotto ei olisi vähennyskelpoinen verovelvollisen muista pääomatuloista. HE-luonnoksen perusteluissa on täsmennetty, että negatiivinen nettotuotto ei olisi vähennyskelpoinen myöhempien verovuosien nettotuottoa laskettaessa eikä myöskään vähennyskelpoinen säännöksen 4 momentin mukaisista pääomatuloista eikä verovelvollisen muista pääomatuloista.

Monille sijoitussidonnaisten vakuutusten kohde-etuutena oleville sijoitusinstrumenteille, kuten esimerkiksi useille arvopapereille ja sijoitusrahasto-osuuksille, ei makseta vuosittain juoksevaa tuottoa vaan tuotto realisoituu arvonnousun muodossa kohde-etuuden myynnin yhteydessä. Tällöin on hyvinkin mahdollista, että yksittäisen verovuoden nettotuotto muodostuu vakuutusyhtiölle maksettavien palkkioiden seurauksena negatiiviseksi. Yksittäisen verovuoden nettotuotto

voi muodostua negatiiviseksi myös sen perusteella, että vakuutuksenottaja haluaa luopua yksittäisestä kohde-etuudesta, jonka luovutuksesta realisoituu tappiota.

Ottaen huomioon erityisesti se, että TVL 35 b § näyttää soveltuvan useisiin tavanomaisiin markkinoilla oleviin sijoitussidonnaisiin vakuutustuotteisiin, ei Asianajajaliiton mielestä ole veronmaksukykyisyysperiaatteen näkökulmasta perusteltua rajoittaa aiempien vuosien negatiivisten nettotuottojen vähennyskelpoisuutta tulevien vuosien positiivisesta nettotuotosta. Asianajajaliitto huomauttaa myös, että vaikka ehdotettu TVL 35 b § vastaa muuten tavoitteiltaan ja perusperiaatteiltaan pitkälti väliyhteisölainsäädäntöä, on ehdotettu TVL 35 b § tappioiden käsittelyn osalta huomattavasti ankarampi kuin väliyhteisölainsäädäntö (joka lähtökohtaisesti sallii edellisten vuosien tappioiden vähentämisen määriteltäessä osakkaan veronalaista osuutta väliyhteisön tulosta).

Helsingissä 29. päivänä lokakuuta 2018

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Jarkko Ruohola
Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja, asianajaja

LAATI

Asianajaja Mika Ohtonen, Roschier Asianajotoimisto Oy

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu vero-oikeuden asiantuntijaryhmässä.